NSRU Journal of Research and Innovation
วารสารวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

แนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์
A FRAMEWORK FOR AI-DRIVEN SMART SCHOOL MANAGEMENT

ศุทธินี ป้อมคำ [1] ประวีณา เขียวขำ [2] และธนโชติ บัวกอง [3]
Sutthinee Pomkam [1] Prawina Keawkum [2] and Tanachot Buakong [3]

Corresponding Author E-mail: alittle.pearl1991@gmail.com
Received: 18-04-2026; Revised: 28-04-2026; Accepted: 30-04-2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า การบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการอัจฉริยะ 2) การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอัจฉริยะ 3) การบริหารบุคคลอัจฉริยะ และ 4) การบริหารทั่วไป อัจฉริยะ โดยกรอบแนวทางที่นำเสนอประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ส่วนปัจจัยนำเข้าที่เน้นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนกระบวนการที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ คาดการณ์ และสนับสนุนการตัดสินใจ และส่วนผลลัพธ์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประสิทธิภาพ การบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขสำคัญด้านจริยธรรม ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการออกแบบที่คำนึงถึงบริบทสถานศึกษาไทยทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยเน้นให้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเสริมศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา มิใช่เพื่อทดแทนวิจารณญาณของมนุษย์ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะ, ปัญญาประดิษฐ์, สถานศึกษายุคดิจิทัล, ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี

[1] ครู โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี , สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 1
[1] Teacher, Anubanmuang Uthaithani School, Uthaithani Primary Education Service Area Office 1
[2] ครู วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท , สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
[2] Teacher, Chainat College of Agriculture and Technology, The Office of the Vocational Education Commission.
[3] ครู โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 57 จังหวัดเพชรบูรณ์ , สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
[3] Teacher, Rajaprajanugroh 57 Phetchabun School, Bureau of Special Education Administration

Abstract

This academic article aims to present an AI-Driven Smart School Administration Framework, derived from a synthesis of concepts, theories, and relevant research concerning the application of artificial intelligence (AI) in educational management. The study identifies that AI-driven smart school administration encompasses four key dimensions: 1) Smart Academic Administration, 2) Smart Budget and Resource Administration, 3) Smart Personnel Administration, and 4) Smart General Administration. The proposed framework is structured into three main components: Input Factors emphasizing technological leadership and infrastructure; Integration Processes where AI serves as a strategic tool for data analysis, prediction, and decision support; and Outcomes focused on enhancing educational quality through student achievement and administrative efficiency. These dimensions are governed by critical prerequisites regarding ethics, data privacy, and the digital competency development of personnel. Furthermore, this framework is specifically designed for the Thai educational context, catering to both urban and rural schools, and emphasizes the role of AI as a tool to enhance the decision-making capabilities of administrators rather than replacing human judgment. Such a phased implementation approach is intended to lead to the sustainable enhancement of educational quality in the digital era.

Keywords: Smart School Administration, Artificial Intelligence, Digital-Era Schools, Technology Leadership

บทนำ

วิถีชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลจาก เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตในทุกมิติเป็นอย่างมาก รวมไปถึงวงการการศึกษา ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลปริมาณมหาศาล วิเคราะห์รูปแบบ และตัดสินใจแบบอัตโนมัติ อันนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ (สว่างนภา ต่วนภูษา. 2567: 52) ทางด้านการบริหารสถานศึกษา ปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยลดภาระงานประจำ สนับสนุนการตัดสินใจบนข้อเท็จจริงจากฐานข้อมูล และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีนัยสำคัญ (Chassignol, et al. 2018: 16)

แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565-2570 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการสร้างกำลังคน การพัฒนาเทคโนโลยี และการประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2565) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งพัฒนาระบบการศึกษาให้ทันสมัยและมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560) โดยองค์กรยูเนสโกได้มีการเผยแพร่แนวคิดในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการกำหนดนโยบายสำหรับการศึกษา เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีกับการรักษาความเป็นมนุษย์อย่างสมดุล (Miao, et al. 2021: 4)

แนวคิดสถานศึกษาอัจฉริยะ (Smart School) เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในทุกมิติของการบริหาร ทั้งการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการสื่อสาร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ในการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารสถานศึกษาของประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ขาดแนวทางและระบบที่ชัดเจน ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ โดยสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

แนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์

การขับเคลื่อนสถานศึกษาอัจฉริยะในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ากับบริบทการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงขอนำเสนอแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมตั้งแต่ รากฐานแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง การนำไปประยุกต์ใช้จริงใน ภารกิจหลัก 4 ด้าน ตลอดจนการวิเคราะห์ ความท้าทายและเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อเป็นกรอบแนวทางสำหรับผู้บริหารในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังมีสาระสำคัญตามลำดับประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์และการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะ

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หมายถึง ระบบคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการเรียนรู้ วิเคราะห์ และตัดสินใจในลักษณะที่คล้ายคลึงกับมนุษย์ โดยอาศัยเทคโนโลยีหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) และการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบ (Chen, et al. 2020: 75264) ทฤษฎีการทดแทนงานด้วยปัญญาประดิษฐ์ของ Huang และ Rust (2018) อธิบายลำดับขั้นของการที่ปัญญาประดิษฐ์เข้ามาทำหน้าที่แทนมนุษย์ใน 4 ระดับ คือ งานเชิงกลไก (Mechanical) งานเชิงวิเคราะห์ (Analytical) งานเชิงสัญชาตญาณ (Intuitive) และงานเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic) โดยในบริบทของการบริหารสถานศึกษา ปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพสูงสุดในการรับผิดชอบงานเชิงกลไกและงานเชิงวิเคราะห์ ขณะที่งานที่ต้องอาศัยสัญชาตญาณและความเห็นอกเห็นใจยังคงเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่เป็นมนุษย์

สถานศึกษาอัจฉริยะ (Smart School) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ากับระบบการจัดการศึกษา โดยมีลักษณะสำคัญคือ การใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ การเชื่อมต่อระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างไร้รอยต่อ และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน (Popenici, & Kerr. 2017: 22) ในบริบทของประเทศไทย การบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยงานหลัก 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งแต่ละด้านสามารถนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพได้

นอกจากนี้ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations Theory) ของ Rogers เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการอธิบายกระบวนการยอมรับและนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถานศึกษา โดยประกอบด้วยขั้นตอนการรับรู้ (Awareness) การประเมิน (Assessment) การทดลอง (Experimentation) และการนำไปปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (ปุงบางกระดี่, ภักดีวงศ์, และสุทธิพงษ์. 2568: 302)

2. การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะ 4 ด้าน

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะได้ใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 การบริหารวิชาการอัจฉริยะ

ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการบริหารวิชาการ ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ระบบการเรียนรู้แบบปรับเหมาะ (Adaptive Learning System) สามารถวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน แล้วปรับเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยอัตโนมัติ (Rahiman, & Kodikal. 2024: 2293431) นอกจากนี้ ระบบวิเคราะห์การเรียนรู้

(Learning Analytics) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเรียลไทม์ ระบุนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และวางแผนการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ส่วนระบบการประเมินผลอัตโนมัติ (Automated Assessment) ช่วยลดภาระงานของครูในการตรวจงานและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว (สงคราม. 2568: 586)

2.2 การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอัจฉริยะ

ปัญญาประดิษฐ์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณ คาดการณ์ความต้องการทรัพยากรในอนาคต และเสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ระบบการวิเคราะห์เชิงพยากรณ์ (Predictive Analytics) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนงบประมาณได้อย่างแม่นยำ ลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้พื้นที่อาคารสถานที่ ตารางเวลาการใช้ห้องเรียน และการจัดสรรบุคลากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด (สว่างนภา ต่วนภูษา. 2567: 55) ตัวอย่างเช่น ระบบจัดตารางสอนอัตโนมัติที่ใช้อัลกอริทึมปัญญาประดิษฐ์สามารถจัดตารางเรียนที่เหมาะสมที่สุดโดยพิจารณาตัวแปรหลายร้อยตัวพร้อมกัน ช่วยลดเวลาในการจัดทำตารางจากหลายสัปดาห์เหลือเพียงไม่กี่นาที

2.3 การบริหารบุคคลอัจฉริยะ

ปัญญาประดิษฐ์สามารถสนับสนุนการบริหารบุคคลในสถานศึกษาได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการทำงานของครูและบุคลากร การจัดทำแผนพัฒนาวิชาชีพรายบุคคล ไปจนถึงการวิเคราะห์ภาระงานเพื่อจัดสรรงานอย่างเหมาะสม ระบบแนะนำการพัฒนาวิชาชีพที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของครูแต่ละคน แล้วเสนอหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการ (Holmes, & Porayska-Pomsta. 2022: 1-3) นอกจากนี้ แชทบอทที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยตอบคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับระเบียบสวัสดิการ และข้อมูลต่าง ๆ ของบุคลากรได้ตลอดเวลา ทำให้ช่วยลดภาระงานของฝ่ายบุคคลและเพิ่มความสะดวกให้แก่บุคลากรทุกคน

2.4 การบริหารทั่วไปอัจฉริยะ

การบริหารทั่วไปอัจฉริยะครอบคลุมการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานสนับสนุนต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ ระบบเช็คชื่อนักเรียนอัตโนมัติด้วยเทคโนโลยีจดจำใบหน้า (Face Recognition) ระบบรักษาความปลอดภัยอัจฉริยะ ระบบสื่อสารอัตโนมัติระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง และระบบจัดการเอกสารดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์ (สว่างนภา ต่วนภูษา. 2567: 57) ในด้านการสื่อสาร แชทบอทและผู้ช่วยเสมือนสามารถช่วยตอบคำถามของผู้ปกครองและนักเรียนได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งเรื่องตารางเรียน กิจกรรมของสถานศึกษา และข้อมูลผลการเรียน ทำให้การสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งระบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบริหาร (Dashboard) ที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามข้อมูลสำคัญของสถานศึกษาได้แบบเรียลไทม์ ทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

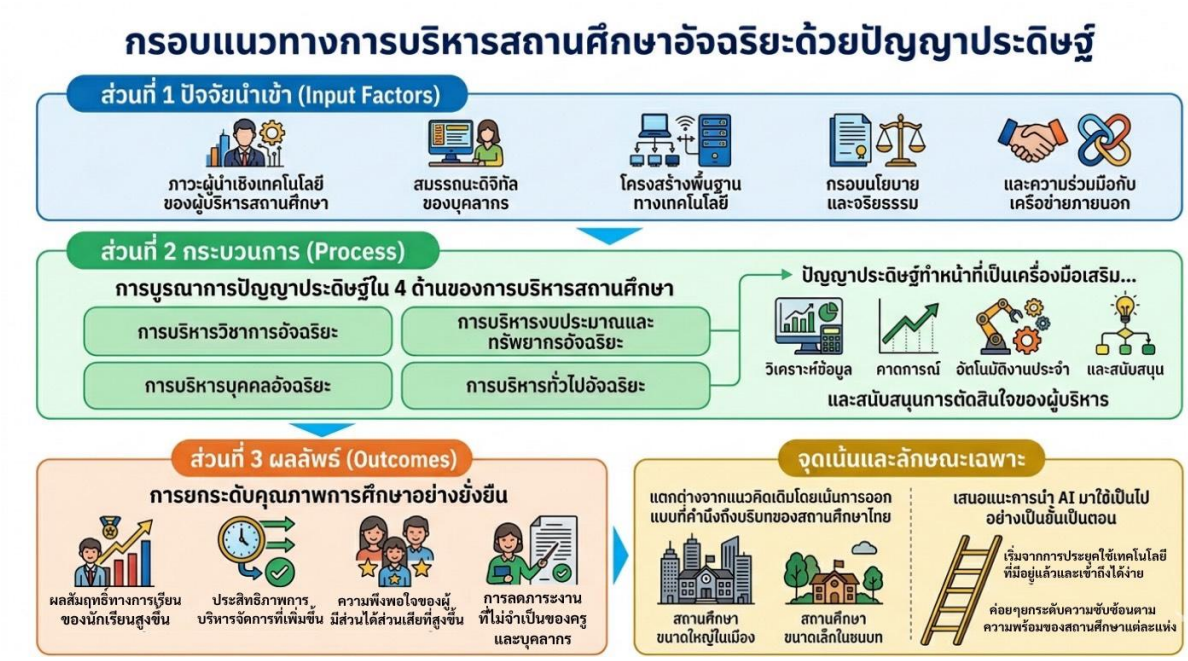
3. ความท้าทายและเงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์

แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพในการยกระดับการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก แต่การนำไปปฏิบัติจริงยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ประการแรก คือ ประเด็นด้านจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ข้อมูลนักเรียนเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องได้รับการปกป้องอย่างเข้มงวดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การนำปัญญาประดิษฐ์มาประมวลผลข้อมูลนักเรียนจำเป็นต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่รัดกุม และต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองอย่างเหมาะสม (UNESCO. 2023: 15) ประการที่สอง คือ อคติในระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI Bias) ที่อาจเกิดจากข้อมูลที่ใช้ในการฝึกสอนระบบ หากข้อมูลมีความลำเอียงก็จะส่งผลให้ระบบตัดสินใจอย่างไม่เป็นธรรม ประการที่สาม คือ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี สถานศึกษาจำนวนมากในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยังขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยี ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และงบประมาณในการลงทุนด้านเทคโนโลยี (สว่างนภา ต่วนภูษา. 2567: 58) ประการที่สี่ คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีสมรรถนะดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์จึงประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 2) การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง 3) การจัดสรรงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ 4) การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่ชัดเจน และ 5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม (ปุงบางกระดี่, ภักดีวงศ์, และสุทธิพงษ์. 2568: 310) ทั้งนี้ ต้องยึดหลักสำคัญว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเสริมศักยภาพของมนุษย์ มิใช่สิ่งทดแทนวิจารณญาณและความเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารและครู (Huang, & Rust. 2018: 155)

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำเสนอกรอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่บูรณาการหลักการบริหารสถานศึกษาตามบริบทของไทยเข้ากับศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์

จากภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input Factors) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี กรอบนโยบายและจริยธรรม และความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

ส่วนที่ 2 กระบวนการ (Process) คือ การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ใน 4 ด้านของการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการอัจฉริยะ การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอัจฉริยะ การบริหารบุคคลอัจฉริยะ และการบริหารทั่วไปอัจฉริยะ โดยปัญญาประดิษฐ์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเสริมในการวิเคราะห์ข้อมูล คาดการณ์ อัตโนมัติงานประจำ (การใช้เทคโนโลยี/AI มาช่วยทำงานแทนมนุษย์) และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เพิ่มขึ้น ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สูงขึ้น และการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูและบุคลากร ทำให้สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวทางนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดเดิมตรงที่เน้นการออกแบบที่คำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาไทย ซึ่งมีทั้งสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเมืองและสถานศึกษาขนาดเล็กในชนบท โดยเสนอแนะให้การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เป็นไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วและเข้าถึงได้ง่าย แล้วจึงค่อย ๆ ยกระดับความซับซ้อนตามความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

บทสรุป

บทความวิชาการนี้ได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะด้วยปัญญาประดิษฐ์ โดยสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการยกระดับการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการอัจฉริยะที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความเป็นรายบุคคลและมีประสิทธิภาพ การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอัจฉริยะที่ช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า การบริหารบุคคลอัจฉริยะที่ช่วยพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างตรงจุด และการบริหารทั่วไปอัจฉริยะที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วและถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และกรอบจริยธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักรู้ สำรวจความพร้อมของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ ต้องยึดหลักสำคัญว่าปัญญาประดิษฐ์คือเครื่องมือที่ช่วยเสริมศักยภาพของมนุษย์ มิใช่สิ่งทดแทนบทบาทของผู้บริหารและครู การจะบรรลุเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์กับวิจารณญาณ ความเห็นอกเห็นใจ และภูมิปัญญาของมนุษย์อย่างสมดุล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). **แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565–2570)**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2569, จาก https://www.ai.in.th/

ปุงบางกระดี่, ช., ภักดีวงศ์, ภ., และสุทธิพงษ์, ร. (2568). **การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนในยุคปัญญาประดิษฐ์. วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน**, 3(1), 300–316.

สงคราม, ส. (2568). **การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)**, 7(2), 583–597.

สว่างนภา ต่วนภูษา. (2567). **ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการบริหารการศึกษายุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์**, 2(3), 52–62.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2569, จาก http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf

Chassignol, M., Khoroshavin, A., Klimova, A., & Bilyatdinova, A. (2018). **Artificial intelligence trends in education: A narrative overview. Procedia Computer Science**, 136, 16–24.

Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). **Artificial intelligence in education: A review. IEEE Access**, 8, 75264–75278.

Holmes, W., & Porayska-Pomsta, K. (Eds.). (2022). T**he ethics of artificial intelligence in education: Practices**, challenges, and debates. Routledge.

Huang, M. H., & Rust, R. T. (2018). **Artificial intelligence in service. Journal of Service Research**, 21(2), 155–172.

Miao, F., Holmes, W., Huang, R., & Zhang, H. (2021**). AI and education: Guidance for policy-makers**. UNESCO.

Popenici, S. A. D., & Kerr, S. (2017). **Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. Research and Practice in Technology Enhanced Learning**, 12(1), Article 22.

Rahiman, H. U., & Kodikal, R. (2024). **Revolutionizing education: Artificial intelligence empowered learning in higher education. Cogent Education**, 11(1), Article 2293431.

UNESCO. (2023). **Guidance for generative AI in education and research**. UNESCO.